Boekbespreking

Jaap Gerritsma. *Bittere Maretak*. Uitgeverij Aristos; 2009. 276 pagina's. Prijs €18,90
ISBN: 978 90 8973 021-3.

Jaap Gerritsma is een éminence grise in het Nederlandse medische onderwijs. De veteranen onder u kennen hem als een van de grondleggers van het gebruik van simulatietechnieken in de opleiding van artsen. Hij schreef boeken over dat onderwerp en – samen met Ko Smal – over andere onderwijskundige thema's zoals attitudevorming, probleemoplossing en probleemgestuurd onderwijs. Hij is hoofd van de afdeling Onderwijsontwikkeling geweest van de Medische Faculteit van de Universiteit Utrecht, en secretaris van de NVMO tussen 1980 en 1990.

Daarna werkte hij als freelancer voor de Nederlandse Stichting voor Leprabestrijding in Nigeria. In die tijd schreef hij een reeks columns voor Medisch Contact. In Afrika, Azië en Indonesië hielp hij mee aan de opzet van trainingsprogramma's om lepra uit te bannen en verzorgde hij docentenopleidingen.

Dit jaar verscheen zijn roman *Bittere Maretak*. Dit boek geeft verwijzingen naar medisch onderwijs, zowel in Nederland als in Nigeria; reden voor de uitgeverij om het in de aandacht van de redactie van het TMO aan te bevelen.

Het boek bestaat uit twee delen. Het eerste deel draait om de ontwikkeling van het leven van een tweeling, Floor en Lien, beschouwd door de ogen van Roel, de zoon van Floor. Floor wordt getroffen door borstkanker – de titel deed het vermoeden. Floor is altijd de meer rationele van de twee geweest; haar zuster, onderwijskundige, heeft zich een tijd verloren in de creatieve stro-

mingen uit die tijd: Zen, Qi, Esalen, Big Sur, F. Perls, de hele rataplan komt langs. Als haar zuster ziek wordt blijkt Lien tot inkeer gekomen te zijn en is ze een voorstander geworden van *evidence-based medicine*, of misschien is dit haar nieuwe geloof geworden. Floor aarzelt over chemotherapie en deze aarzeling heeft groot effect op de verhouding tussen de twee gezusters.

In het tweede deel is Floor overleden. Lien heeft haar baan opgezegd en heeft besloten naar Afrika te vertrekken. Roel mag mee. Lien gaat het medische onderwijs in Nigeria verlichten met aandacht voor zelfstudie, eigen verantwoordelijkheid en minder uitleggen of voordoen.

De reis geeft Lien en Roel de gelegenheid om na te denken over de dood van Floor. Ze maken ook kennis met de praktijk van de geneeskunde in Nigeria. Ze komen nader tot elkaar en de reflectie doet haar werk: beiden vinden zichzelf.

Wat kan je met deze roman in het medisch onderwijs?

Er wordt een leuke beschrijving gegeven van het historische verloop van het denken over medisch onderwijs. Parallel aan het ervaren van medische zorg en haar reductionisme wordt het risico van doorschieten in het holisme (in het onderwijs) beeldend beschreven, zij het enigszins karikaturaal. Het contrast tussen de gezondheidszorg in het rijke Nederland en het arme Nigeria wordt ook wel duidelijk. Het meest beeldend zijn de beschrijvingen van het alledaagse bestaan in Nigeria, gezien vanuit Nederlands perspectief.

Op de website van de uitgeverij, waar het boek ook te koop is, staan een aantal overwegend positieve besprekingen. Ik deel deze niet. Ik word bij het lezen erg afgeleid door de schrijfstijl. Ik schiet per ongeluk in de lach bij de constructie van sommige zinnen (“Ik heb mijn moeder als kind dikwijls bespioneerd”, of, bij het bekijken van de Maas: “Ik zie het water door het raam rustig door zijn bedding stromen”). In de dialogen komen zinnen voor die ik niet geloof (“Dat getiranniseer hangt om je heen als een verstikkend gas”).

Ik heb echter het meeste last van de vraag wat de schrijver nou wil zeggen met dit boek. Het verhaal is boeiend maar de boodschap is niet duidelijk. De twee delen vertonen weinig samenhang. Waarom moesten Lien en Roel naar Nigeria om tot hun inzichten te komen? Waarom komen we niet te weten wat er terechtkomt van de goede bedoelingen van Lien met het Nigeriaanse medische onderwijs? Nou en ... ?

De worsteling van Floor en van haar zuster met de keuze voor of tegen chemotherapie is ernstig en invoelbaar. De stukjes die daarover gaan zijn ook echt mooi, maar het hele verhaal eromheen leidt af, ook door de grote hoeveelheid details. Deze stukken zouden meer indruk wekken als er strenger geredigeerd was. Niet elk plantje in de tuin hoeft vermeld te worden, en niet elk Nigeriaans kledingstuk of voedingsmiddel hoeft benoemd te worden.

Door de schrijfstijl en door de overvloedige details wordt de aanbeveling van de uitgeverij niet waargemaakt. Ik kan het boek niet aanraden voor de geïnteresseerde student of docent. De pareltje zitten teveel verstopt en er zijn er niet genoeg. Laten we vooral Gerritsma's oudere vakpublicaties blijven lezen!

Jan van Dalen
Maastricht